

פרשת מטות מסעי

כ"ו תמוז ה'תשפ"ג

שנה י"א גליון ל"ט

מוצאי שבת	יום ראשון	יום שני	לעיון
8:30/9:21	8:27/9:19	8:31/9:14	לעיון
9:37	9:38	9:03	ירושלים
8:07	8:08	7:11	בני ברק
9:02	7:19		אלעד

שבת מברכים: ראש חודש אב ביום ד' הבע"ט
מולד ביום שלישי בשעה 4:20 לפנות הבוקר עם 16 חלקים

רחמי עלי

ליקוטי מאמרים ודברי חיוזוק ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

זה הדבר אשר צוה ה' וגו'

כל הנביאים כו' מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר (ספרי מטות א).

א"י, על דרך שפירשתי (כפ' ואתחנן) ואתחנן אל ה' בעת ההוא" (דברים ג, כג), שגם בעת שלא יהיה אור גדול וכדומה, אוכל לומר ולהתפלל לפי העת, וזהו שאמרו כל הנביאים נתנבאו בכה, ש'כה' הוא לשון עתיד ולשון עבר, כמו וכה תעשה להם לטהרם (במדבר ח, ז), וכה תדבר (במדבר כג, ח), כה תברכו (שם ו, כג) וכדומה, והוא לשון עתיד, כה אמר ה' (שמות ד, כב), כה עשו אבותיכם (במדבר לב, ח), הוא לשון עבר, כי נבואתם היה הכלל תלוי בהזמן, לפי הזמן, בלתי זמן אחר, אבל מוסיף עליהם משה ושהתנבא 'בזה', שהוא לשון הווה, תמיד, בכל זמן וזמן, ודייק תיבת עליהם, שכל ענייני הנבואות שהתנבאו הנביאים, גם שיהיה אחר כך וכדומה, השפיע והמשיך משה מזה שבהווה תמיד, הן אותו עת שהתנבא זה הנביא, הן עת אחר, הכל יהיו יכולין להתפלל, ולהמשיך רחמים מאתו ית"ש בכל עת, על דרך הנ"ל ואתחנן וגו', וזהו שאמרו שהתנבא בזה הדבר, שהוא לשון הווה תמיד, ואמר אתה החילות להראות וגו', שנראה החסדים בגלוי, אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך, חסדים, וגם כגבורותיך, כשאתה עושה גבורות, שנגלות, גם כן הן גבורותיו כו', רק רצונו שתראה אותנו בגלוי נפלאותיך.

זרע קודש, מהרה"ק מראפשיץ ז"ע

אישי כי יזר נדר לה' או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו.

ובעל דברי מאיר כתב בכונת הכתוב בדרך צחות, ידור מלשון הידור, כלומר אם רוצה אדם להדר לאחרים, נדר לד' אז יהדר את ד', אבל, לאסר איסר, כלומר אם ברצונו לדבר סרה, על נפשו, כלומר אז על עצמו ידבר ולא על אחרים. וכן היה רגיל לומר הבעש"ט זצ"ל, אם ברצון האדם להלל יהלל את הבורא ואם ברצונו לבזות אז יבזה את עצמו.

ליקוטי בתר ליקוטי

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד.

מדלא ערבינהו לומר ומקנה רב ועצום היה וגו' ש"מ שכל אחד מילתא באפי נפשיה כי לבני ראובן היה מקנה רב במספר, ולבני גד היה מקנה עצום בכח, כדרך שנאמר (איוב א י) ומקנהו פרץ בארץ. שעוזים שלו היו הורגין זאבים וכדמסיק בתענית (נה עמוד א) לייתי עיזי דובא בקרנייהו. כך היה לגבי גד מקנה עצום מאד בחיל וכח וע"כ בחרו לישב על הספר ולא היה פחד האויבים לנגד עיניהם ופן יקחו הזאבים מקניהם כי בטחו על כחם, ובזה יש ללמוד קצת זכות עליהם מה שהקדימו המקנה לטף באמרים גדרות צאן נבנה למקנינו וערים לטפינו, כי אמרו שסמוך לגבול הספר נבנה תחילה גדרות צאן למקנינו ואח"כ תוך הארץ נבנה ערים לטפינו ונרויח בזה שהטף ישבו בטוחים שאם יבואו האויבים יבואו תחילה אל גדרות צאן ובניי ביני ימלטו הטף, והמקנה שעל הספר אינן מתייראים מן הזאבים. ומכל מקום הוכיחם משה ואמר אם כן אין אתם בוטחים בתשועת ה' אלא כך תעשו בנו לכם ערים לטפכם תחילה סמוך לספר וגדרות לצאנכם תוך הארץ ואחיכם כל בית ישראל יראו כי אתם בוטחים בתשועת ה' ובוזה תתנו אומץ בלב אחיכם שיבטחו כולם בתשועת ה'.

כלי יקר

והנה קמתם תחת אבותיכם כו' אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף ה'.

והנה קמתם וגו' לספות עוד וגו', יש לפרש עפ"מ"ש במשחז"ל (סנהדרין כו עמוד ב) פוקד עון אבות על בנים, וכתיב איש בחטאו ימותו כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם, דהיינו כי חטא נקרא מעשה אפילו הוא שוגג ועון הוא המזיד שיש עמו מחשבה, ובאמת המעשה אינו מוזיק אלא לאותו איש עצמו, והיינו דכתיב איש בחטאו ימותו אבל המזיד שהוא עון הוא מתקיים אף לאחר, ופירשנו בזה מ"ש דהמע"ה (תהילים קד, לה) יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם, כי החטאים דהיינו השגגות הם תמו כשמתו, אבל הרשעים שעושים במזיד הוא מתקיים אפילו עוד אינם, לכך כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם אע"פ שאין זה מחשבת עון, שהרי אמרו (חולין יג עמוד ב) בנכרים בזמן הזה שאינם נקראים עובדי ע"ז מפני שמעשה אבותיהם בידיהם, אפ"ה נעשים הבנים בהצטרפות מחשבת עון של אביהם כשעדיין קיים, וכן בכאן אין מחשבת עון היה בב"ג ובב"ר כמו דור המדבר אבותם שהוציאו דבה אלא שתצטרף מחשבת עון אבותם שעדיין קיים, וז"ש לספות עוד וגו' שיתעורר עון אבותם, ויש לפרש בזה מ"ש ויחר אף ה' ביום ההוא, מ"ש ביום ההוא היינו מ"ש חז"ל (סנהדרין קד עמוד ב) שאותו יום הוקבע בכיה לדורות שביום ההוא הוא מידת הדין ונחרב בה"מ ראשון ושני, והיינו שאמר שקצף ה' ביום ההוא לדורות והיתה כוונתם בזה להודיע להם שלא נתכפר עון ועדיין קיים.

פינים יפות, מהרה"ק בעל ההפלאה ז"ע

ויקרא לה נובח בשמו.

פרש"י לה לא מפיק ה"א ע"ש שלא נתקיים לה שם זה. וצריך ביאור לאיזה צורך רמז לן הכתוב דבר זה. וי"ל דמרמז על מה שאמרו במס' אבות פ"א נגיד שמא אבד שמייה, דנובח לפי שרצה לגדל את שמו ויקרא שם העיר על שמו על כן לא נתקיים לה שם זה, ועיין בספר חסידים סי' תק"ג שכ' אחד היה בונה ביהכנ"ס יפה ורצו הקהל להשתתף עמו במעות ולא רצה כדי שיהיה לו ולזרעו לזכר ולשם, וכלה זרעו עכ"ל, ה' ישמרנו.

ויגד יעקב, מהרה"ק מפאפא ז"ע

לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו כי לא נחל אתם

מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה.

לכאורה קשה הלא אמרו כבר ואנחנו נחלץ חושים עד אשר אם הביאנום אל מקומם לעיל בפ' י"ז, ומה הוסיפו פה. ואמר רבינו זצ"ל דהנה איתא במס' בבא בתרא מ"ג בני העיר שנגנב להם ס"ת שלחן אין דנים בדייני אותה העיר ע"ש היינו משום דהוי נוגעים, והנה בעת חלוקת הארץ היו ג"כ כמה משפטים בענין הנחלאות בין איש לאיש ובין שבט לשבט כמבואר בפ' יש נחלין, ע"כ אמרו בני גד ובני ראובן לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו היינו שנשאר ג"כ בזמן החילוק, שאנחנו נוכל להיות דיינים כשרים לדון כל עניני הנחלאות בין איש לרעהו יען כי אנחנו לא נהי' נוגעים כלל כי לא נחל אתם מעבר לירדן והלאה, כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה, ע"כ אנחנו נהי' באמת דיינים כשרים והכל יסמכו עלינו כי נפסוק דין אמת לאמתו וק"ל.

חדושי מהרי"ל דיסקין על התורה

רהשי ההלכה

פסקים וביורוי הלכות בדברים
המוציאים הלכה למעשה מפסקי
מורן בעל שבט הלוי זצ"ל

בעריכת
הרה"ג ר' ישכר דוב שטיין שליט"א
מור"ן באלעד
בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א
רב דקהל חסידים בני ברק, מור"ן בשבט הלוי
ונח"מ פסקי מורן ישיבת מור

פסקי הלכות

מהלכות תשעת הימים

א. איסור כיבוס: אין לכבס בגדים מר"ח עד התענית וכן אסור להגין, ואף לכבס על מנת להשתמש בהם לאחר התענית אסור (ע"י שו"ע ורמ"א ס' תקנ"א ס' דלד' השו"ע אסור משבוע שחל בו ת"ב ולהרמ"א המנהג לאסור מר"ח, וע"י ש"ש במשנ"ב סק"ט דמי שאין לו אלא חלוק אחד יש להתיר לכבס אף לדין מר"ח עד התענית), ואין להניח כביסה במכונת כביסה בער"ח כדי שיגמור לכבס בליה (מבית לוי מועדים פרק פ"ז ס"א בשם מורן זצ"ל וע"י ש"ש בהערה ב' שאם גמור לכבס בבין השמשות יש להקל), גם חפיפת פאה וסירוקה הוא בכלל כיבוס וגיהוץ והוא אסור בימים אלו (ס"א שם ובהערה ג' בשם מורן זצ"ל וסידר רגיל בבית במסרק הרי זה כסריקת שער שמוותרת, ופשוט שאין בקיצור פאה משום תספורת ואין לאסור זאת מ"ז בתמוז עד ר"ח) וניקוי כתם שניכר בבגד מותר בימים אלו (שם בשם מורן זצ"ל).

ב. מכבסה שבעלות בן אשכנזי לאחר ר"ח עבור בן עדות המזרח: בן אשכנזי שיש לו מכבסה אין לו להשאירה פתוחה מר"ח ואילך עבור בני עדות המזרח שנוהגים לאסור כיבוס רק משבוע שחל בו ת"ב, ואם קיבל בגדים לכבס לפני ר"ח ולא הספיק לכבסם ישאל חכם (ע"י שו"ת שבט הלוי ח"י ס' פ"א אות ד' וע"י באריות בברורי הלכות הכא).
ג. נתלכלכו כל בגדיו בזיעה: נתלכלכו כל בגדיו בזיעה הרי הוא כמי שאין לו אלא חלוק אחד שמוותר לו לכבס חלוקו עד שבוע שחל בו ת"ב, ועדיף לכבס באופן זה ובלי גיהוץ מאשר לקנות בגדים חדשים (מבית לוי ש"ש ס"ג והערה ה' בשם מורן זצ"ל, וע"י ש"ש בשבוע שחל בו ת"ב יש לקנות ולא לכבס, וכשהל ת"ב בשבת הביא בשו"ע ס' תקנ"א ס"ד ב' דיעות אם נחשב כשבוע שחל בו ת"ב ד' א' שאין נחשב כשבוע שחל בו ת"ב ויש מי שאומר שנהגו לאסור כל שבוע שלפניו חוץ מזמן חמישי ושישי, ובמשנ"ב שם סק"ב דהמנהג לאסור כביסה גם ביום ה' ו', ובמג"א סק"ה"כ שבדברים שהם בגדר חומרא לחוד יש להקל לכו"ע שאין נחשב כשבוע שחל בו ומשמע דלענין כביסה שהוא מעיקר הדין יש להחמיר).

ד. לבישת בגדים מכובסים: אין ללוש בגדים מכובסים אף שנתכבסו קודם ר"ח וכן אין להציע המיטות בסדינים וכלי מיטה מכובסים וכן אסור להחליף את המגבות ומפות השולחן (שו"ע ס' תקנ"א ס"ג ועפ"י הרמ"א שכ"ז אסור מר"ח), אבל אפשר להקל בבגדי זיעה – לבנים וגרביים (הוראת מורן זצ"ל ע"י מבית לוי מועדי השנה פרק פ"ז).

ה. לבישת בגדים מכובסים שלבשם זמן מה קודם ר"ח: מותר ללוש בגדים מכובסים שלבשם לפני ר"ח למשך זמן שיע"י כך נחשבים כבגדים משומשים (וכמו שמצינו באבל לאחר ז' ביו"ד ס' שפ"ט ס"א שכשואדם אחר לובשם שעה אחת מותר לאבל ללבושם, ובש"ך סק"ד דשעה לאו דווקא דסגי בזמן מה, והוראת מורן זצ"ל שלבישת כמה חולצות זו ע"ג זו אינה מועלת להחשיבם כבגדים שהשתמשו בהם), ומותר ללוש בגדי שבת [וכגון חולצות] בשבת חזון לכמה שעות ולהחליפם כדי שיהיה לו להחליף בימות החול ולא יאמר בפיו שעושה זאת לצורך חול (הוראת מורן זצ"ל מבית לוי ש"ש פרק צ"ו ס"ה), הנחת הבגד על הקרקע אינה מועילה כדי להחשיבו כבגד משומש ואין להקל בכך (שו"ת שבט הלוי ח"א ס' קל"ה והוא ערמה לבטל זכרון אבילות דרבים ולא יאסר שיתר בלא"ה וכמו שמתירין ברחיצה ויחליף פעם אחת בימים אלו).

ביורוי הלכות

כיבוס בגדים לאחר ר"ח אב במכבסה שבעלות יהודי מבני אשכנזי עבור יהודי מבני עדות המזרח

העין ואפי' לד' הערוך השולחן (שם ס"ז) שכשידוע לרבים שהכובסת היא כובסת של גויים מותר לה לכבס עבורם אפי' בפרהסיא דבכה"ג ליכא מראית העין, בנדו"ד לא שייך היתר זה שגם אם לאחר ר"ח אב תקבל המכבסה בגדים רק מספרדים, מכיון שבמשך ימות השנה המכבסה מכבסת גם עבור אשכנזים שייך ביה חשש מראית העין [ואף דבמשנ"ב הכריע כח"א שבכיבוס לגוי אין לחוש למראית העין רק בשבוע שחל בו ת"ב ולא מר"ח (גם לדין דנהגין לאסור כיבוס מר"ח) שלפ"ז אין לחוש בנדו"ד למראית העין, מ"מ נראה שסבר מורן זצ"ל שבכיבוס לישראל יש לחוש גם מר"ח למראית העין ונפרט שלהדה"ח יש לחוש בכך גם בגוי וכמובא בשע"צ הנ"ל, ובעיקר הדבר יש לציין שלד' הגר"א (שם בס"ז) הב"י (בס"ה שם) חולק על התרומת הדשן הנ"ל ולד' האיסור בכיבוס בגדי נכרים ע"י ישראל בשבוע שחל בו ת"ב אינו משום חשש מראית העין אלא מעיקר הדין וכדמשמע מפסוות הירושלמי שאסור לכובסים לעשות מלאכתם בימים אלו, דלד' בוודאי אין להקל כבר מר"ח בכיבוס לגויים וכ"ש בכיבוס לספרדי, דהמנהג להחמיר מר"ח היה בכל מה שאסור מדינא בשבוע שחל בו ת"ב, וע"י בבה"ל ס"ז ד"ה ונהגו להקל מש"כ על דברי הגר"א].

ועוד כ' שם מורן זצ"ל דאף להפוסקים שכו' להקל באיסור מראית העין בחשש של איבוד פרנסה (ע"י שו"ת מהרש"ם ח"א ס' ס"ו ושו"ת מהר"ש ענינל ח"ז ס' נ"ו) נראה שבנדו"ד לא שייך היתר זה דזהו דווקא כשהלקוחות הם גויים דאז יש חשש שיע"י סגירת המכבסה בימים אלו יחדלו הגויים שלא יבינו זאת לתת לו לכבס מכאן ולהבא, אבל ביהודים בני עדות המזרח לא שייך דבר זה שהרי יודעים הם מנהג האשכנזים להחמיר בכך מר"ח ולא יחדלו מחמת כך לכבס אצלו בשאר ימות השנה, אמנם כ' מורן זצ"ל שכשנתן לו הספרדי בגדים לכבס לפני ר"ח אב יש מקילין באופן זה לכבס עבורו לאחר ר"ח כיון שבכביסה לאחרים אין מנהג איסור, מיהו צריך לעיין בזה למעשה ועכ"פ לא יכבסו בפרהסיא [דלהמבואר בשו"ע ובנו"ב עיקר האיסור בכביסה לאחרים הוא רק כשנתנו לו לאחר ר"ח שבאופן זה הנותן מסיח דעתו מהאבילות אבל כשנתנו לו לפני ר"ח אין על הנותן איסור וגם על המכבס אין איסור שבכביסה לאחרים אינו נראה כמסיח דעתו מהאבילות וכמש"כ לעיל מהמג"א, (מלבד לשי הגר"א דס"ל שהכיבוס אסור גם לאחרים מעיקר הדין וכדלעיל אמנם כל הפוסקים לא ס"ל כן) אלא שיש חשש מראית העין שייסברו שנתן לו לאחר ר"ח וע"י בס' פתחי תשובה על או"ח שם בס"ה שתמה באמת למה לא כ' הפוסקים להקל בכך במכבס בצנעא וכמש"כ להתיר במכבס לגוי ומ"מ בכיבוס לספרדי ע"י אשכנזי לאחר ר"ח יש מקילין].

וע"כ הלכה למעשה אין להתיר ליהודי אשכנזי שבעלותו מכבסה לכבס לאחר ר"ח אב עבור יהודים מבני עדות המזרח, ואם נתנו לו לכבס לפני ר"ח אב ולא הספיק לכבס לפני ר"ח ישאל שאלת חכם.

שאלה: האם מותר ליהודי מבני אשכנזי שבעלותו מכבסה, לכבס בגדים לאחר ר"ח אב עבור יהודי מבני עדות המזרח הנוהגים כד' השו"ע לאסור כיבוס בגדים רק משבוע שחל בו ת"ב?

תשובה: מדינא דגמ' האיסור לכבס בגדים הוא רק בשבוע שחל בו ת"ב וכן פסק המחבר בשו"ע ס' תקנ"א ס"ג וכך הוא מנהג בני עדות המזרח [והאיסור הוא גם במכבס הניחו לאחר ת"ב והטעם כ' רש"י בתענית (כט: ד"ה אפי') משום דנראה כמסיח דעתו מהאבילות] אלא שהרמ"א שם כ' ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחילת ר"ח עד אחר התענית, והנה בב"י בס' תקנ"א ס"ה כ' וז"ל כתוב בתרומת הדשן (ח"א ס' קנ"ב) מתוך הסברה נראה להתיר לנשים העבריות לכבס בגדים לנכריות בשבת זו שהרי אין איסור כיבוס בשבת זו משום דאסור במלאכה אלא כדי למעט במשומה ולהראות האבילות והא לא שייך בכיבוס בגדי הגויים, אמנם סובר אני להחמיר משום דאיכא למיחש למראית העין עכ"ל, ואני אומר דהכי משמע בירושלמי לאסור דגרסינן בפרק בתרא דתעניות (ה"ו) הדין קצרא אסיר ליה כועבד עבידי תיה (פ"א אסור לכובס לעשות מלאכתו בשבוע שחל בו ט"ב) ומשמע דבכל גוונא קאמר לא שנה דישאל לא שנה דגויים, עכ"ל הב"י, ועפ"י כ' המחבר בשו"ע ס"ה וז"ל אסור לעבריות לכבס בגדי העכו"ם בשבוע זה, ובט"ז סק"ו כ' דטעם האיסור משום חשש מראית העין, ובמג"א סק"ט כ' דאף דמדינא שרי דליכא שמחה כשמכבס לאחרים מ"מ אסור מפני מראית העין שאין ניכר שהם של עכו"ם, ואפשר דבצנעא יש להקל (דבאיסור דרבנן לא גזרו משום מראית העין בחדרי חדרים) וה"ה שיש להקל במקום שהעכו"ם יש להם מלבושים אחרים דניכר שהם של עכו"ם דבכה"א גוונא ליכא איסור משום מראית העין, וכ"כ הלכה במשנ"ב סקמ"ב, אלא שבסקמ"ג כ' בשם ח"י"א דמזה שלא כ' הרמ"א דנוהגין בזה אף מר"ח כמש"כ בסעיף שאחר זה ש"מ דגם לדין לא נוהגין בזה מר"ח ובשעה"צ שם סקמ"ה כ' דבדה"ח העתיק גם בזה מר"ח ונראה להקל כיון דמר"ח אינו אלא מנהג.

והנה לפי כ"ז יהיה מותר מעיקר הדין ליהודי אשכנזי שבעלותו מכבסה לכבס מר"ח עד שבוע שחל בו ת"ב עבור יהודי ספרדי, דבכיבוס לאחרים אינו נראה כמסיח דעתו מהאבילות וכמבואר במג"א הנ"ל, אלא שלכאורה יש חשש מחמת מראית העין שייסברו שהוא מכבס עבור יהודי אשכנזי שהביא לו בגדים לכבס לאחר ר"ח [שהדבר אסור משום שהנותן מסיח דעתו מהאבילות וכמו שאסר הרמ"א ליתן בגדים לכובסת עכו"ם לאחר ר"ח מטעם זה וכמש"כ בלבושי שרד על המג"א שם סק"ב] ודומיא דאיסור כיבוס עבור גוי משום מראית העין, וע"י בשו"ת שבט הלוי ח"י ס' פ"א אות ד' שכ' מורן זצ"ל דנראה להחמיר בכך משום מראית

הילולא דצדיקא

רבן של ישראל
רש"י הקדוש
זי"ע

נלב"ע
כ"ט תמוז
ד'תתס"ה

אלה תולדות

רבינו הידוע בשמו הגדול רש"י הקדוש, והוא ר"ת כשמו כן הוא רבן של ישראל, רבינו שלמה יצחקי, נולד בשבוע פר' תרומה שנת ד' אלפים ת"ת, היא שנת פטירתו של רבנו גרשום מאור הגולה, והמהרש"ל (ש"ת מהרש"ל סי' כ"ט) המליץ עליו, וז"ל, **דרבנו גרשום מאור הגולה נפטר בשנת ת"ת, ואז נולד רש"י, והיינו לומר זרח השמש ובא השמש וכו'**, עכ"ל. לאביו הק' הר"ר יצחק זצ"ל בעיר טרויש אשר בצרפת, וי"א שנולד בווארמייזא שבאשכנז [דייטשלאנד]. רבינו התייחס למשפחות המיוחסות, מצד אביו התייחס רבינו עד רבי יוחנן הסנדלר, שיחוסו מגיע עד דוד המע"ה, ומצד אמו ע"ה היתה בת משפחה חשובה, והיא היתה אחותו של רבי שמעון הגדול רבה של מגנצא, תלמידו של רבנו גרשום מאור הגולה זצ"ל.

על זכותו של ר' יצחק לבן קדוש כזה שהאיר עיני הארץ לדורים בה, וכל בית ישראל תלמידיו ושותים בצמא את דבריו עד היום הזה, מסופר בשלשלת הקבלה, כי ר' יצחק חכם גדול היה וירא שמים, ועל כן קראו לרש"י יצחקי על שם אביו. ור' יצחק היה לו מרגליות יפה שהיה שוה הון עתק, והיו רוצים אותה בני עירו לקנותה, כדי להשימה בע"ז שלהם, והשתדלו לדבר על לבו של ר' יצחק שימכור להם המרגליות, ואבה למוכרו, ואף כשאר הירבו ליתן בעבורה מאוד מוהר ומתן, לא אבה לקנותה לבית תפלתם, עד שגלגלו והביאו אותו בערמה על ספינה בחצי הים, ואז התחילו להכריחו לתת להם המרגליות, ובראותו כי מוכרח לתת להם, לכן בדברו עמם עשה פעולה כאילו נשמטה האבן מבין אצבעותיו כמו מאליה, וישא ר' יצחק קול בכי מעושה, ויצעק אהה! מה אומלל אני! הנה רששתי בפעם אחת מכל נכסי! אכן בלבבו שמח על גודל קידושו ה' כי לא נתנה להם לשמש בבית תפלתם ח"ו. מיד יצא בן קול והייתה לשמעת בבית מדרשו לכל התלמידים חכמים שאמר, **הנה לך בן מאיר את כל עיני ישראל**, ותוך שנה נולד לו בן, ויקראהו **שלמה** כשם אביו, ויגדל הנער בחכמה לאבן קם כמוהו במלכות צרפת. [יש מפקפקין על עובדא זו, אכן מובאת הוא בכותבי קורות העתים].

מסופר כי בכניסתו של רבינו בבריתו של אאע"ה, נתכבד בסנדקאות אליהו הנביא בכבודו ובעצמו, באשר רבי יצחק אבי רבינו נודע לו בחלומו על ביקור זה ימים אחדים לפני כן, ולכן כיבדו ועשאו סנדק לבנו. משנימול הילד ונקרא שמו בישראל 'שלמה' בירך הסנדק המופלא 'אשר קידש ידך מבטן', ואמר דברי תורה בפר' תרומה פרשת אותו שבוע שנולד בה רש"י הק', ופתח בהפטרה וה' נתן חכמה לשלמה, וסיים בפרק שיר המעלות לשלמה. משגמר לברך יצא ונעלם מעיני הקהל. (תולדות גדולי ישראל).

במעללי יונקר נער

עוד בהיות רבינו בשנות נעוריו בהיותו לומד תורה באשכנז, היה רבינו גדול בתורה עד כדי כך שלא נרתע מלחלוק על פירוש רבותיו, וכפי שהעיד רבינו על עצמו כמה פעמים שאינו מוצא ביאור בפירוש רבותיו

(ראה סוכה מ. ד"ה ה"ג), עד שרבו רבינו יעקב בר יקר גער בו מאוד, ואעפ"כ לא נרתע רבינו מלהעמיד הדת על תילה (ראה הפרדס הגדול לרש"י סימן רמז), ולבסוף הודה לו רבו בזה. ל"כ נו"ג רבינו במלחמתה של תורה עם רבו השני, רבינו יצחק הלוי, והעיד רבינו, וז"ל, ובזה אני מעיד שמים וארץ כי חזר בו מרובי ורבי בזה (ראה הפרדס הגדול סימן רמב), ע"ש.

כעשר שנים למד רבינו תורה באשכנז אצל שלשת רבותיו המובהקים, ה"ה ר' יעקב בר יקר, ר' יצחק בן יהודה, ר' יצחק הלוי, והם מסרו לו כל מה שקיבלו מרבם הרה"ק רבינו גרשום מאור הגולה. ועליהם אומר רש"י (מחזור ויטרי סימן שכא) **זאם באנו לפרוש מהן, כפורשים מחיים**. ובמחיצתם גל והתעלה עד שרבותיו ראו בו מנהיג לדור הבא שהוא יעביר המסורת לדורות הבאים, וכפי שיש ללמוד ממה שכתב לו רבו ר' יצחק הלוי (מובא בתשובות רש"י סימן סד) וז"ל, 'בורך צורינו שלא נתיתם דורינו, ולא הואפס עצור ועזוב, והביט בהכשר דלים ונבזים, והשתל שתילים מעמיזים אדנים בהלך, ובאלפי שנסתכל כי מעט בגינו ודוגמתו, **אהובי תביני עמית רעי יקירי נכבדי גדולי ר' שלמה בר' יצחק קרובי, כמותך ירבו בישראל, וכל מן דין יסמוכו לנו, וידע כי אני אוהבו יצחק לוי שואל לכל עובר, ושם שלותו וחונותו, ושם אנכי על טובתו, ולפי שידוע לי קשירת חיבתו מודיע אני לו כולו**'.

כמו"כ פנה אליו רבו ר' יצחק ב"ר יהודה בשאלה וכותב לו, (תשובות רש"י סימן כה), **לאלוף המסובל ומסובל בגולות עליות עליות ותחתיות להבאיר להגדר להתפאר זה דודי וזה רעי לזה יאמר האדון אדונינו להרבות לו ימי נעמנים ולהחניטו בנטע וגזע מפואר כאותו אוות נפשו**. לאחר עשר שנות לימוד באשכנז שב רבינו לעיר מולדתו טרויש שבצרפת, ייסד רבינו ישיבה גדולה 'אגון יעקב', ושמעו יצא בכל קהילות ישראל בצרפת ובאשכנז, וזו היתה ישיבה נוספת על ישתו אשר יסד בוורמייזא, אלפי תלמידים נהרו אליו לשמוע תורה מפיו, כבר אז התפרסם רבינו כמות הדור. תלמידיו שתו בצמא תורה מפיו, ובה עמד רבינו בגאון וניהל את הישיבה עד פטירתו בשנת ד"א תתס"ה.

איש אלקים קדוש הוא

ימי זקנותו של רבינו היו בתקופה הרת עינויים גזירות ורדיפות איומות על ישראל, הם ימי מסע הצלב הראשון. באחרית ימיו היה רבינו עד ראה לגזירות הנוראות על היהודים, שהחלו בשנת ד"א תתנ"ו, ונמשכו שנים רבות עד לאחר פטירתו. נושאי הצלב הגרמנים והצרפתים טבחו ושרפו יהודים, והשמירו קהילות שלמות, סבלותיהם הנוראים של אחיו שברו את רוחו של רבינו, ומצינו שהוא קונן על אחיו הקרושים הנשחטים ונהרגים, וביכה אותם בפיטים שחיבר לזכרם.

לפי האגדה נפגש רבינו פנים אל פנים עם אחד מאבירי נושאי הצלב, ושמו גוטפריד מבוליון, מצביא זה כבש את ירושלים בשנת ד"א תתנ"ט לאחר מצור של

שבועות, הוא השמיד את כל המוסלמים, ושם פניו גם אל היהודים יושבי עיר הקודש, הוא קיבץ את כולם יחד באחד מבתי הכנסת הגדולים בירושלים, והצית אש בארבע פינותיו ושרפם חיים וז"ל ה"ד. לאחר כיבוש ירושלים מונה גוטפריד לשליט ממלכת ירושלים, ולפי האגדה אביר אכזר זה קודם שיצא למסע הצלב שמע על רבינו כי איש אלקים קדוש הוא, ואמר לשאול את פיו על אחריתו במלחמת מסע הצלב. הוא הזמין אליו את רבינו, אבל רבינו סירב לבוא אצלו, גוטפריד התרגז מאד ומחר הוא וכל בני לויתו חיל הפרשים והאבירים לבוא לבית מדרשו של רש"י.

וגופא דעובדא הכי הוה. שר אחד היה בצרפת הנקרא גוטפריד מבוליון, גיבור ואיש מלחמה, אכזר ואיש משחית, וחכמת רבינו היה נשמע אפילו בין העמים, כי אליו כל העמים ידרשו, ושלא בעדו מעיר למדינה. וימאן רבינו ללכת אליו כי הכיר את האיש. ויכעס השר וירכב עם כל חילו ויבוא אל בית רבינו ועלה עד לבית מדרשו, ומצא כל השערים פתוחים, וכן הספרים פתוחים, ולא ראה אדם, ויקרא בקול גדול 'שלמה, שלמה!!! ורבינו השיב לו, מה אדוני מבקש? ויאמר השר, אנה אתה? ורבינו משיב, הנני! וכן עשה כמה פעמים, אז תמה השר ויצא מן הבית מדרש, וישאל היש פה יהודי, ויבוא לפניו א' מהתלמידים, ויאמר לו השר, אמור לרב שיבוא אלי, והנני מבטיחו על ראשי שלא יקבל הזיק. מיד ירד רבינו אל השר, ויכרע לפניו, והשר הקימו, ויאמר, עתה ראיתי חכמתך. אכן רצוני שתייעצני על דבר גדול שיש לי לעשות, והוא כי הכינותי ק' אלף פרשים ומאתיים אניות גדולות, ורצוני ללכוד את ירושלים, וגם יש לי בעיר עקרונ ז' אלפים פרשים אחרים, ואני בוטח בה' לנצח הישמעאלים היושבים שם להעדרם מחכמת המלחמה, ולכן הודיענו דעתך ואל תפחד.

ואז השיב רבינו בדברים מועטים, ואמר לו, אתה תלך ותלכוד את ירושלים, ותמלוך עליה ג' ימים, וביום הרביעי יגרשוך הישמעאלים, ותברח ותשוב בעיר הזאת עם ג' סוסים!. ויתמרמר השר מאוד, ויאמר, יוכל להיות כי כנים יהיו דברך, אך אם אחזור עם ד' סוסים אאכיל בשרך לכלבים ואהרג כל היהודים שבצרפת!. ויאמר לו כן כאשר התנבא עליו רבינו וחזר עם ד' סוסים אחריו ולא נותר משלו אחרי רוב המלחמות שעשה, כי נמשכו ד' שנים. ויזכור דברי רבינו והיה דעתו להרע לו, וה' הפר עצתו כי בהכנסו בשער העיר נפל אבן ממשקוף השער והמית אחד מחבריו עם סוסו הרוכב עליו. ויבהל השר מאוד והודה, כי כנים דברי היהודי. וילך לו אל רבינו להשחחות אליו קודם שובו אל ביתו, וימצא כי הלך לעולמו, ויתאבל מאוד עליו. ובעיר ורמס [ווארמייזא] שבגרמניה קיים עד היום שער בשם 'שער רש"י', ולפי הנראה בנו אותו לזכר המאורע הנ"ל (שלשלת הקבלה).

נלב"ע ביום כ"ט לחודש תמוז שנת ד' אלפים תתס"ה. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

נצור לשונך

עפ"י סדר
הלימוד היומי

הלכות
שמירת הלשון

כונתו - הלכות איסורי לשון הרע - כלל ז

כלל ז - כלל זה יבאר אסור קבלת לשון הרע, אם נאמר בפני שלישה או בפניו. ודין אם שמע הספור מהרהב אנשים, או שקול יוצא בעיר, או ממסיח לפי תמו, או ממחמקן לה כפי תרי, וכו' י"ד סעיפים:

א. אסור קבלת לשון הרע הוא אפלו אם המספר מספר את הדברים בפירוט לפני במה אנשים, אף על פי כן אין להחליט מחמת זה, שהדבר אמת, רק יש להשומעים לחוש לזה ולחקר את הדבר, ואם יתברר להם, שהדבר אמת, יוכיחוהו על זה.

ב. אין שום היתר להאמין בלשון הרע, אפלו אם המספר ספר עליו הלשון הרע בפניו, בין שלא שמענו הודאה על זה מפי הודו, וכל שכן אם אין מספר עתה בפניו, רק אומר, שהיה אומר את הדברים אלו בפניו, דאסור להאמינו מטעם זה, ובעונותינו הרבים, העולם נכשלין בזה מאד. ואפלו אם הוא שותק עתה, בשעה שאומרים עליו הדברי גנות בפניו, אפלו הכי (פרוש, אף על פי כן) אין לקח מזה שום ראיה להחליט, שהדבר אמת, ואפלו אם טבעו תמיד, שלא לשתק, כשאומרים לו דבר, שלא ברצונו, ובזו הפעם הוא שותק, פי אולי נתגבר עתה על טבעו ונמר בדתו, שלא לענות על ריב, או מפני שראוהו, שבודאי יאמינו יותר לדברי המספר מלדבריו, במנהג הרע של העולם, שמשפס אצלם, שאם רק יספר את הדברים בפניו, אפלו אם השכנגדו יכחישנו מאה פעמים, לא יאמינו לו שוב, ולכן הסכים אז בנפשו, שטוב יותר לשתק על זה ולהיות מהנעלבים, על בן אסור לקח ראיה מזה להחליט, שהדבר אמת.

מקדש מעט

ואיכור שיחה
בשעת התפילה

בעניין השיבות
עניית אמן

ומה מאד צריך האדם להתחזק לשמור שלא לכבול אמינות הקדושה ואמן, יהא שמה רבה, דהנה ידוע מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, ה'מקלה יש פה אפלי רבבות מלאכי השרת, שאומרים קדושה בכל יום תמיד באימה וביראה, ואיאת בנתן דבי אליהו פרק ט"ז, שיש ארבע מאות ותשעים ושישה אלפים רבבות מלאכי השרת, שעומדים לפניו ומקדשין שמו הגדול בכל יום תמיד, מיציאת החמה עד שקיעתה אומרים, קדוש, קדוש, קדוש, ומשקיעת החמה עד יציאתה אומרים, ברוך כבוד ה' ממקומו. וכמה יתבייש האדם בבוזו לעולם העליון, ויראה את כל הרעש הגדול, היוצא מאלפי רבבות מלאכים קדושים, שמקדשים ומשפחים שמו של הקדוש ברוך הוא, שיעצרו ויבראם בחדוה ובשמחה, שיעצרו ביעולם העשוי, נתן לו הקדוש ברוך הוא גם כן את המעלה הגדולה הזאת לפאר ולהקדיש את שמו הגדול תמיד בכל עת כצבא המרום בפרום, והוא התעצל ובטל זאת בחפץ נפשו. והעקר שיתבונן בימי חייו, שיקבא עת שיקפץ בכל נפשו לפאר ולקדש את שם ה', אבל לא תהיה לו רשות על זה, דאדם אין לו רשות לעסק בתורה וכן לקדש את שם ה', כי אם בעודו בחייו בעולם הזה, וכידוע.

חפץ חיים, ספר שמירת הלשון ח"ב - חתימת הספר - פרק א

הגות בעניני הפרשה

באר החסידות

עבודת ישראל להתיר שבועתו של הקב"ה על גזירת הגלות

בפרשתנו פרשת התרת נדרים - בימי בין המצרים, זהו שעת הכושר, שמשוגלים בהתעוררותם להחיש קין ופדיון נפשנו בתשועת הקב"ה על ידי נחמת ציון וירושלים. וכמוכא במסכת בבא בתרא (עד, א) על האמורא רבה בר בר תנה' ששמע בת קול יוצאת ואומרת - "אוי לי שנשבעתו ועכשיו שנשבעתו מי מפר לי". וזאת השבועה האמורה היא אודות שבועת הגלות, שכבר נשבע הקב"ה שאם לא ישובו ישראל בתשובה, יהיו שרויים בגלות המרה עד סוף ששת אלפי שנות קיום העולם. אף על פי כן, ברוב אהבתו הגדולה שיש לו להקב"ה אל עמו ישראל, כביכול מבקש מאיתנו שנפעול להפר את הנדר הזה, שעל ידי שתבטל השבועה ממילא יבוא משיח בן דוד במהרה לבשר על הגאולה השלימה, ונוכה כולנו כאחד לראות עין בעין את בנין בית המקדש בתפארתו.

ועמד בזה המשנה למלך (שבועות פ"ו ה"ז) שהרי קיי"ל (יו"ד סימן רכח סעיף יד) שצריך לפרט את הנדר לפני החכם, ואם לא פירט אף בדיעבד אינה התרה. ותיירץ מרן החתם סופר (גיטין א ב) פשוט נשגב, שזה דומה להתרת בעל לאשתו כביכול, וכדברי המקובלים - איש אלקים בעלה דמטרוניתא כביכול, ולפיכך אינו צריך לפרט, וכמש"כ הש"ך בהלכות נדרים (יו"ד סימן רל"ד ס"ק מ"ח).

כמו כן איתא בילקוט שמעוני (תהלים רמז תתמ"א) על הפסוק "תפלה למשה איש האלקים" אמר ר' יהודה ברבי סימון בשם רבי שמעון בן לקיש האיש הזה אם מבקש להפר נדרים של אשה מפר, ואם רוצה מקיימן, שנאמר "אישה יקימנו ואישה יפרנו", כך כביכול אמר משה קומה ה' שובה ה'. וכתב הרד"ל (שמות רבה מג ד) ששמעו במדרש שוחר טוב (תהלים צ) שהיה זה כדן הפרת בעלה לאשתו, כי משה הוא בעלה דמטרוניתא.

רעיון נוסף שיש בו חיזוק עצום אמר החתם סופר בדרשותיו (ח"ג ק"ח, ב) שבא לבאר בזאת כמין חומר מה שבחר הקב"ה לומר בלשון "אוי לי שנשבעתו", על פי מה ששינו במשנה נדרים (עט, א) שאין הבעל יכול להפר לאשתו כל נדר כי אם בדברים שיש בהם עינוי נפש, כמו שכתוב (במדבר ל"ד) "וכל שבועת איסור לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו". הנה כי כן מטעם זה דקדק הקב"ה לומר "אוי לי שנשבעתו" כדי להראות בכך שיש לו עינוי וצער מגלות ישראל, והרי זה דרך הכתוב (שופטים י"ט) "ותקצר נפשו בעמל ישראל". ומאחר שהשבועה היא בבחינת עינוי נפש, יכול הבעל להפר את הנדר. אשר על כן הוסיף הקב"ה מיד אחר כך "ועכשיו שנשבעתו" - שבועה של עינוי נפש 'מי יפר לי', שהרי הצדיקים שהם בבחינת בעלה דמטרוניתא יכולים להפר לי את השבועה.

ובספר פרדס המלך (רמזי מטות) כתב בין הדברים שזהו פירוש הכתוב (ישעיה יד כז) "כי די צבאות יען ומי יפר", כלומר מי הוא שיכול להפר לו, כי הבחירה חופשית ומי שרוצה להיות צדיק הוא יכול להפר.

אם כן, כדי שאכן נזכה לעורר את הגאולה השלימה, עלינו לומר כביכול כלפי מעלה, שישמע הקב"ה להתיר את שבועת הגלות. ולבטל מהם כל גזירות קשות. והדרך להתיר את שבועת המקום, בכח קיום מצות קריאת שמע בכוונת הלב, שזהו כח אדיר ביותר, עד כדי להתיר את שבועת המקום. וכמוכא בספר אור החמה (פרשת משפטים) מדברי הרמ"ק בזה"ל: "אמר הגאון הנשיא זצוק"ל, שהשכינה מלמדת לאדם שאף על פי שהיא קופצת בשבועה וגוזרת איזה גזירה רעה על בן אדם, עם כל זאת היא נותנת לו זמן קצוב עד הבוקר, שאם הוא ימון בקריאת שמע של שחר בד' של אחד, שימסור עצמו על ד' מיתות בית דין וכו', שאז מתבטל הגזירה של השבועה", עכ"ל. נורא נוראות נרמז בדבריו, אף שכבר נגזרה הגזירה רח"ל, לא נדרש מהאדם כי אם לקום בבוקר בזמן המוקדם, ולכוון בקריאת שמע, וכבר ממילא יבטל גזר דינו לטובה.

עצה נוספת נאמרה בספה"ק אור לשמים (פרשת בלק) כלפי מאמר חז"ל (זוה"ק חלק ג כ"א; שבת קט"ב) כל העונה איש"ר בכל כוחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה. וכה דרש בפסוק (במדבר כד יח) "והיה אדום ירשה והיה ירשה שער אויביו וישראל עושה חיל". הנה 'אדום' מכוון ורומז על דינים. וזהו שרמוזה התורה "והיה אדום" - אם יהיה חס ושלום דינים על עם ישראל, העצה היעוצה לבטל את כל תוקף הרע, בכוח "ירשה", לענות אמן יהא שמייה רבא - אותיות ירשה" נותרקון יהא שמייה רבא, ויקרעו כל הגזירות הרעות ויזכו לגאולה.

לצד זה הוא ממשיר לפרש על פי דרכו עם המונבא בזה"ק (חלק ג קצד ב) שמקודם היה שמו של משיח צליה, ולגאולה שאנו מצפים במהרה בימינו יהיה שמו שריה. והיינו מה שכתוב כאן בפסוק "והיה ירשה" אותיות שריה, "שעיר אויביו" יהיה אויב לשעיר ויעשה מלחמה עימו. "וישראל עושה חיל" שירשאל ינצחו ויתאספו לגאולה, עכ"ל. בדרך פלאי י"ל רמז נופל על רמז, שריה" ראשי תיבות - יהא שמייה רבא הגדול.

לקראת סוף הגלות המוטל עלינו לזעוק בכל הכח יהא שמייה רבא מברך, ובכך להתיר שבועת הגלות, וכשם שמתירין בבית דין שלמטה כך יהיו מותרין בבית דן שלמעלה, עדי נזכה לשמוע קול שופר של משיח ה' - שריה", שיבוא במהרה בימינו לבשרנו - קול מבשר מבשר ואומר עונים [אותיות עונים] הגיע זמן נאולתכם.

צידה לדרך: התחזקות בענינים שיש בהם כח לבטל שבועת הקב"ה על גזירת הגלות, לפי שהוא רצונו של מקום, והבחירה ביד האדם להיות כצדיק שביכולתו להפר השבועה.